

УДК 342.924:349.4

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.3.50>

СИСТЕМА ЗАХОДІВ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДО СУДДІВ ТА ЇЇ ЕФЕКТИВНІСТЬ

Халаджи О.В.,

суддя,

Дніпровський апеляційний суд

ORCID: 0009-0002-8156-9516

Халаджи О.В. Система заходів дисциплінарної відповідальності, що застосовуються до суддів та її ефективність.

В статті з'ясовано систему заходів дисциплінарної відповідальності, що застосовуються до суддів, оцінено їх ефективність, та запропоновано окремі пропозиції щодо їх удосконалення.

Встановлено, що з поміж європейських країн система заходів дисциплінарного стягнення до суддів в Україні є найширшою та найбільш суворою. До таких заходів віднесено: попередження; догану з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом одного місяця; сувору догану з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом трьох місяців; подання про тимчасове (від одного до шести місяців) відсторонення від здійснення правосуддя з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді та обов'язковим направленням судді до Національної школи суддів України для проходження курсу підвищення кваліфікації та подальшим кваліфікаційним оцінюванням для підтвердження здатності судді здійснювати правосуддя у відповідному суді; подання про переведення судді до суду нижчого рівня; подання про звільнення судді з посади. Окрім того при застосуванні до судді заходів дисциплінарного стягнення, на нього поширюються також додаткові обмеження – тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя та непогашеність дисциплінарного стягнення.

З'ясовано, що при прийнятті рішень щодо застосування до суддів того чи іншого дисциплінарного стягнення Дисциплінарні палати ВРП мають завжди застосовувати принцип пропорційності, який передбачає врахування характеру дисциплінарного проступку, його наслідків, даних, що характеризують особу судді, ступеню його вини, наявності непогашених дисциплінарних стягнень, інших обставин, що впливають на можливість притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Запропоновано та обґрунтовано, що з метою удосконалення матеріальних та процесуальних норм щодо встановлення та застосування заходів дисциплінарної відповідальності до суддів доцільно внести зміни до окремих норм Закону України «Про судоустрій та статус суддів» встановивши, що за наявності непогашених дисциплінарних стягнень до судді може бути застосовано більш суворе дисциплінарне стягнення, а також те, що суддя, який має непогашене дисциплінарне стягнення, не може брати участі в конкурсі на зайняття посади в іншому суді, окрім випадків застосування попередження.

Ключові слова: дисциплінарна відповідальність, заходи дисциплінарної відповідальності до суддів, дисциплінарні стягнення, притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Khaladzi O.V. System of disciplinary measures applied to judges and its effectiveness.

The article clarifies the system of disciplinary measures applied to judges, assesses their effectiveness, and offers some suggestions for their improvement.

It is established that among European countries, the system of disciplinary measures against judges in Ukraine is the widest and most severe. Such measures include: warning; reprimand with deprivation of the right to receive additional payments to the judge's official salary for one month; severe reprimand with deprivation of the right to receive additional payments to the judge's official salary for three months; submission of a temporary (from one to six months) suspension from administering

justice with deprivation of the right to receive additional payments to the judge's official salary and mandatory referral of the judge to the National School of Judges of Ukraine for a course of advanced training and further qualification assessment to confirm the judge's ability to administer justice in the relevant court; motion to transfer a judge to a lower court; motion to dismiss a judge from office. In addition, when disciplinary measures are applied to a judge, additional restrictions also apply to him – temporary suspension of the judge from the administration of justice and the outstanding disciplinary penalty.

It was found that when making decisions on the application of a particular disciplinary penalty to judges, the Disciplinary Chambers of the Supreme Court of Justice must always apply the principle of proportionality, which involves taking into account the nature of the disciplinary offense, its consequences, data characterizing the judge's personality, the degree of his guilt, the presence of outstanding disciplinary penalties, and other circumstances that affect the possibility of holding a judge accountable for disciplinary actions.

It is proposed and substantiated that in order to improve the substantive and procedural norms regarding the establishment and application of disciplinary measures against judges, it is advisable to amend certain norms of the Law of Ukraine "On the Judicial System and the Status of Judges" by establishing that in the presence of outstanding disciplinary sanctions against a judge, a more severe disciplinary sanction may be applied, as well as that a judge who has an outstanding disciplinary sanction may not participate in a competition for a position in another court, except in cases of a warning.

Key words: disciplinary responsibility, disciplinary measures against judges, disciplinary sanctions, bringing a judge to disciplinary responsibility.

Постановка проблеми. Діяльність судової системи в Україні завжди була чутливою темою як для суспільства так і для органів влади. Основним меседжем нового витку судової реформи 2016 року стало – дотримання принципів незалежності в діяльності судів та формування нового складу суддів на засадах конкурсного відбору в основу якого покладено їх фаховість та добросовісність. Якщо питання добросовісності суддів постійно є публічним наративом і обговорюється на різних рівнях, то проблема дотримання принципів незалежності суддів дещо замовчується, або піднімається у виключних випадках. Зокрема у вересні 2025 року у Верховному Суді було обговорено необхідність досягнення балансу між дисциплінарною відповідальністю суддів і суддівською незалежністю, в результаті обговорення було з'ясовано, що значна кількість дисциплінарних проваджень відносно судді ініційована виключно як спосіб усунути суддю від розгляду справи або помститися за ухвалене ним судові рішення [1]. Таким чином питання законності, ефективності та продуктивності застосування заходів дисциплінарної відповідальності щодо суддів є нагальним, а недосконалість окремих матеріальних та процедурних норм законодавства про таку відповідальність створюють можливість використання інструментів такої відповідальності як способу тиску на суддю. Ці та інші фактори стали підставою для розробки проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо удосконалення дисциплінарних та інших процедур (реєстр. № 13137), який був розроблений Комітетом Верховної Ради з питань інтеграції України. Вказаним законопроектом пропонується врегулювати питання щодо уточнення підстав для притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності; уточнення дисциплінарних стягнень, що можуть застосовуватися до суддів; вирішення проблеми зловживання правом на подання дисциплінарних скарг; удосконалення правового інституту окремої ухвали суду [2].

В межах загальної широкої проблематики дисциплінарної відповідальності суддів, потребує наукового аналізу проблема ефективності та раціональності заходів дисциплінарної відповідальності які застосовуються до суддів в Україні та розробки окремих шляхів її вирішення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика адміністративно-правового регулювання інституту дисциплінарної відповідальності суддів була предметом дослідження таких вітчизняних вчених, як В. Авер'янов, В. Бевзенко, Е. Демський, С. Ківалов, Т. Коломоєць, В. Колпаков, О. Кузьменко, Р. Мельник, О. Миколенко, Р. Миронюк, О. Пасенюк, Д. Приймаченко, О. Рябченко, А. Селіванов, С. Стеценко, В. Тимошук, М. Цуркан та інші. В свою чергу проблемні питання процедури притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності були досліджені в роботах Подкопаєва С.В., Шевченко А.В., Виноградової Л.Є., Овчаренко О.М., Паришкура В.В., Бондарчука Р.А.

В той же час, слід зазначити, що ті зміни які відбуваються останнім часом в системі формування та функціонування судової системи, що направлені на приведення стандартів судочинства в Україні до стандартів ЄС в цій сфері є поштовхом до перегляду окремих положень та принципів застосування заходів дисциплінарної відповідальності до суддів з метою досягнення балансу між невтручанням в діяльність судді і дотримання законності в його діяльності.

У зв'язку з цим переслідуючи мету удосконалення інституту дисциплінарної відповідальності суддів у межах даної наукової статті ми ставимо та будемо намагатись вирішити наступні **дослідницькі завдання**: з'ясувати систему заходів дисциплінарної відповідальності, що застосовуються до суддів, оцінити їх ефективність, та запропонувати окремі пропозиції щодо їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Загалом, згідно з відомостями звіту Вищої ради правосуддя (далі – ВРП), упродовж 2024 року до ВРП надійшло 8 268 дисциплінарних скарг щодо суддів, в результаті розгляду яких до дисциплінарної відповідальності притягнуто 145 суддів та застосовано такі дисциплінарні стягнення: попередження – щодо 64 суддів; догана з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом одного місяця – до 19 суддів; сувора догана з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом трьох місяців – щодо 11 суддів; подання про тимчасове (від одного до шести місяців) відсторонення від здійснення правосуддя – щодо 3 суддів; подання про звільнення судді з посади – щодо 48 суддів [1], винесено 575 ухвал про відмову в розгляді скарги та їх повернення скаргнику [3]. Зазначені дані свідчать в цілому про досить ефективну останнім часом діяльність ВРП щодо розгляду дисциплінарних проваджень відносно суддів, однак виникають питання доцільності застосування окремих дисциплінарних стягнень, їх відповідності ступеню вини та виду дисциплінарного порушення, а також щодо розширення сфери їх застосування.

В попередніх дослідженнях ми дійшли висновку, що за змістом та сутністю підстави притягнення судді до дисциплінарної відповідальності можна систематизувати в такі групи: 1) порушення процесуальних норм та строків – незаконна відмова в доступі до правосуддя, безпідставне затягування розгляду справи (понад встановлені строки), порушення правил автоматизованого розподілу справ, незазначення мотивів прийняття або відхилення аргументів сторін; 2) порушення етичних норм та несумісності - поведінка, що порочить звання судді або підриває авторитет правосуддя, позапроцесуальне спілкування щодо обставин справи, неповідомлення про конфлікт інтересів, порушення вимог щодо декларування доходів/видатків; 3) невиконання професійних обов'язків - необгрунтоване звільнення з посади іншого судді або бездіяльність, що призвела до істотних наслідків, порушення засад рівності сторін або права на справедливий суд. Натомість аналіз Розділу VI «Дисциплінарна відповідальність судді» Закону України «Про судоустрій та правовий статус суддів» (далі – Закон) дає можливість виділити більше 20 видів порушень у разі вчинення яких суддю може бути піддано заходам дисциплінарного впливу, вони визначені в статті 106 як «підстави дисциплінарної відповідальності судді» [4].

Як визначено в статті 109 Закону «дисциплінарне стягнення стосовно судді» до суддів може застосовуватися дисциплінарне стягнення у виді: 1) попередження; 2) догана – з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом одного місяця; 3) сувора догана – з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом трьох місяців; 4) подання про тимчасове (від одного до шести місяців) відсторонення від здійснення правосуддя - з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді та обов'язковим направленням судді до Національної школи суддів України для проходження курсу підвищення кваліфікації, визначеного органом, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів, та подальшим кваліфікаційним оцінюванням для підтвердження здатності судді здійснювати правосуддя у відповідному суді; 5) подання про переведення судді до суду нижчого рівня; 6) подання про звільнення судді з посади.

Для порівняння в розвинутих країнах, які є партнерами України в різних сферах і в наближені стандартів ЄС зокрема на законодавчому рівні встановлені такі види дисциплінарних стягнень, які застосовуються до суддів: 1) Федеративна Республіка Німеччина – догана, штраф, зменшення заробітної плати, пониження на посаді, звільнення зі служби; зменшення розміру пенсії чи навіть її позбавлення - до суддів у відставці за вчинення ними дисциплінарних проступків; 2) Англія – офіційна порада, офіційне попередження, догана та звільнення; тимчасове відсторонення від посади як забезпечувальний захід на час перевірки чи розгляду дисциплінарної скарги; 3) Королівство Швеція – попередження, відрахування із заробітної плати можливі щонайбільше тридцять днів, а щоденне

відрахування не може перевищувати 25 відсотків заробітної плати, звільнення з посади коли суддя очевидно не відповідає своїй посаді внаслідок грубого та неодноразового невиконання своїх посадових обов'язків; 4) Нідерланди – письмова догана, утримання заробітної плати в розмірі не більше половини місячного окладу, відсторонення не більше ніж на три місяці або звільнення; 5) Литва – догана, сувора догана, звільнення з посади; цікавим тут є те, що перші три санкції накладаються безпосередньо Судом честі (аналог ВРП), четверта санкція може бути накладена в спеціальному порядку на підставі пропозиції Суду честі шляхом звернення до Президента Республіки або Парламенту звільнити суддю з посади в порядку, встановленому законом [5].

Під час обрання виду дисциплінарного стягнення стосовно судді мають бути враховані наступні фактори: 1) характер дисциплінарного проступку (його склад); 2) наслідки проступку; 3) особисті характеристики судді; 4) ступінь вини судді у його вчиненні; 5) наявність застосованих раніше і діючих дисциплінарних стягнень. Законом також зазначено, що до факторів які мають бути враховані при застосуванні до судді дисциплінарного стягнення слід віднести «інші обставини, що впливають на можливість притягнення судді до дисциплінарної відповідальності» [4].

Вважаємо, що при призначенні дисциплінарного стягнення до судді мають враховуватись обставини, які пом'якшують відповідальність, що є в цілому стандартом будь-якого виду відповідальності як адміністративної, урегульовані КУпАП так і кримінальної, визначеної КПК України. Тому до таких обставин слід віднести: позитивна характеристика судді, відсутність негативних наслідків, значне навантаження, відсутність непогашених дисциплінарних стягнень, вина судді у формі недбалості, визнання суддею факту допущених порушень, можливість особи реалізувати процесуальні права, пов'язані із правом на захист особи, в суді апеляційної інстанції, відновлення права судом апеляційної інстанції. І навпаки обтяжуючими обставинами, які впливають на обрання видів дисциплінарних стягнень до судді, слід визначити: очевидний та грубий характер порушень, що свідчить про необ'єктивність та несправедливість здійснення правосуддя, триваючий характер порушень, чисельність та системність допущених порушень, наявність непогашеного дисциплінарного стягнення, істотність негативних наслідків порушень судді, умисна форма вини судді.

В Законі при застосуванні заходів дисциплінарної відповідальності стосовно суддів закладено принцип пропорційності. Принцип пропорційності у застосуванні стягнень – це фундаментальна вимога, що забезпечує розумний баланс між метою покарання (захист публічного інтересу) та правами особи, вимагаючи, щоб втручання було найменш обтяжливим, адекватним і справедливим. Стягнення не повинно перевищувати необхідного для досягнення легітимної мети, враховуючи тяжкість проступку. На думку О.З. Хотинської-Нор «зміст принципу пропорційності полягає у співмірному, справедливому співвідношенні характеру вчиненого суддею дисциплінарного проступку та застосованій санкції, у низці міжнародних документів наголошується на тому, що шкала застосовуваних до судді санкцій повинна визначатися суддівським законом і відповідати принципу пропорційності» [6, с. 117].

Відповідно до статті 109 Закону про судоустрій і статус суддів [4] та статті 50 Закону України про Вищу раду правосуддя [7], принцип пропорційності передбачає врахування характеру дисциплінарного проступку, його наслідків, даних, що характеризують особу судді, ступеню його вини, наявності непогашених дисциплінарних стягнень, інших обставин, що впливають на можливість притягнення судді до дисциплінарної відповідальності. Принцип пропорційності частково реалізований в Законі, зокрема в частинах 3 та 4 статті 109 визначено види дисциплінарних проступків та види стягнень, які можуть бути застосовані за їх вчинення, таким чином частково досягнуто баланс між ступенем суспільної шкідливості діяння та мірою обмежень дисциплінарного стягнення.

Аналіз практики діяльності Дисциплінарних палат ВРП дає можливість визначити певні особливості застосування принципу пропорційності при застосуванні заходів дисциплінарного впливу до судді. Так, рішенням Першої Дисциплінарної палати № 2182/1дп/15-20 від 17.07.2020 суддю Білгород-Дністровського міськрайонного суду Одеської області Гайду-Герасименко О.Д. притягнуто до дисциплінарної відповідальності за порушення процесуальних норм під час розгляду цивільної справи. Як вбачається з тексту рішення, до цього часу суддю тричі притягували до дисциплінарної відповідальності, застосовуючи до неї такі стягнення: 1) подання про тимчасове відсторонення від здійснення правосуддя на три місяці з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді, направленням судді до Національної школи суддів України; 2) стягнення у виді суворої догани – з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом трьох місяців; 3) стягнення у виді догани – з позбавленням права на от-

римання доплат до посадового окладу судді протягом одного місяця. Водночас, в аналізованому рішенні вказується, що нове стягнення застосовується з урахуванням принципу пропорційності, а тому вирішено застосувати до судді сувору догану з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу протягом трьох місяців. Однак, при цьому Дисциплінарна палата не наводить обґрунтування, чому вирішено було застосувати саме такий вид дисциплінарного стягнення, а не рекомендувати до звільнення, з огляду на історію покарань і продовження порушень [8].

Протилежно іншим є рішення Другої Дисциплінарної палати № 3301/2дп/15-20 від 30.11.2020 про притягнення до дисциплінарної відповідальності судді Голосіївського районного суду міста Києва Рудика І.В., відповідно до якого до судді за проведення судового засідання без належного повідомлення про його проведення потерпілого та його адвоката було застосовано догану з позбавленням права на отримання доплат до посадового окладу судді протягом одного місяця. При цьому в рішенні зазначено, що вид дисциплінарного стягнення обрано із застосуванням принципу пропорційності з урахуванням того, що суддя має позитивну характеристику, допустив проступки внаслідок недбалості, а також про відсутність у нього непогашених дисциплінарних стягнень [8]. Таке рішення Дисциплінарної палати навряд чи можна назвати адекватним (пропорційним) вчиненому суддею дисциплінарного проступку, таким що застосовано з дотриманням принципу пропорційності мало бути стягнення у вигляді попередження. З цього аналізу можна зробити висновок, що при прийнятті рішень щодо застосування до суддів того чи іншого дисциплінарного стягнення Дисциплінарні палати ВРП не завжди в повній мірі застосовують принцип пропорційності, однак вказуючи на нього в своїх рішеннях.

Ще одне питання яке стосується ефективності дисциплінарних стягнень, які можуть бути застосовані до судді, це додаткові обмеження які покладаються на суддю, або поширюються на нього у разі застосування того чи іншого дисциплінарного стягнення. До таких обмежень з урахуванням аналізу норм Закону можна віднести – тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя та непогашеність дисциплінарного стягнення.

Відповідно до статті 68 Закону про ВРП «тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя в порядку дисциплінарної відповідальності здійснюється Вищою радою правосуддя на підставі рішення Дисциплінарної палати про застосування дисциплінарного стягнення у виді подання про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя. Суддя, стосовно якого розглядається питання про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя в порядку дисциплінарної відповідальності, та/або його представник може бути заслуханим на засіданні Вищої ради правосуддя. За результатами розгляду подання про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя в порядку дисциплінарної відповідальності Вища рада правосуддя ухвалює вмотивоване рішення» [7]. А відповідно до ст. 62 Закону про ВРП «повідомлення про рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя надсилається до суду, в якому такий суддя обіймає посаду в день розгляду Вищою радою правосуддя питання щодо судді, а також розміщується на офіційному веб-сайті Вищої ради правосуддя та на офіційному веб-порталі судової влади України» [7].

Інше питання стосується обмежень пов'язаних з терміном погашення дисциплінарного стягнення. Зокрема в статті 110 Закону визначені різні строки погашення дисциплінарного стягнення в залежності від його виду: протягом шести місяців з дня ухвалення рішення про накладення дисциплінарного стягнення у виді попередження; протягом одного року - догани; протягом вісімнадцяти місяців - суворої догани; протягом двох років - подання про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя; протягом трьох років – подання про переведення судді до суду нижчого рівня суддю [4]. Вважаємо, що такі терміни погашення дисциплінарного стягнення є занадто великими, що має крім юридичних наслідків ще й негативний моральний вплив на суддю та може викликати певний тролінг особливо в ЗМІ, що точно не позитивно впливає на імідж судової системи, а встановлення такого терміну при застосуванні попередження як найпростішого виду дисциплінарного стягнення за допущення незначних порушень в діяльності судді, які не вплинули на результати розгляду справи та авторитет суду, вважаємо недоцільним.

Також занадто жорсткою та такою, що не відповідає принципам застосування заходів дисциплінарної відповідальності до суддів є норма частини 6 статті 106 Закону в якій зазначено, що «за наявності непогашених дисциплінарних стягнень до судді має бути застосовано більш суворе дисциплінарне стягнення» [4]. Вважаємо, що таке рішення може бути прийняте (а не підлягає обов'язковому прийняттю) ВРП з урахуванням обставин дисциплінарної справи, яка знаходиться на розгляді.

Окрім цього вважаємо недоцільною та такою що порушує права судді норму частини 7 статті 109 Закону, відповідно до якої «суддя, який має непогашене дисциплінарне стягнення, не може брати участі в конкурсі на зайняття посади в іншому суді». Ця норма потребує виключення, або хоча б уточнення, що «вона не поширюється на випадки застосування попередження як виду стягнення до судді».

Висновки. З урахуванням вищезазначеного вважаємо, що з метою удосконалення матеріальних та процесуальних норм щодо встановлення та застосування заходів дисциплінарної відповідальності до суддів доцільно внести зміни до окремих положень статті 106 Закону, зокрема викласти ч. 6 та 7 такого змісту: «ч. 6. За наявності непогашених дисциплінарних стягнень до судді може бути застосовано більш суворе дисциплінарне стягнення», «ч. 7. Суддя, який має непогашене дисциплінарне стягнення, не може брати участі в конкурсі на зайняття посади в іншому суді, окрім випадків застосування попередження».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Баланс між дисциплінарною відповідальністю суддів і суддівською незалежністю: у Верховному Суді обговорили тему відповідальності судді за істотне порушення матеріального та процесуального закону при ухваленні судового рішення. Публікація від 09 вересня 2025 року. URL: https://court.gov.ua/archive/1875011_ (дата звернення – 20.12.2025).
2. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо удосконалення дисциплінарних та інших процедур (реєстр. № 13137 від 26.03.2025). Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56019>. (дата звернення – 20.12.2025).
3. 2024 – рік діяльності Вищої ради правосуддя. Офіційний сайт ВПП. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/prezentaciya_zvit_vrp_2024.pdf. (дата звернення – 20.12.2025).
4. Про судоустрій та правовий статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.
5. Європейські стандарти дисциплінарного провадження щодо судді: аналітичний звіт. Проект «Право-Justice». Жовтень 2023. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/pravo-justice_report_on_disciplinary_proceedings.pdf/. (дата звернення – 20.12.2025).
6. Хотинська-Нор О. Дисциплінарна відповідальність vs незалежність судді: у пошуках балансу. *Право України*. 2018. № 3. С. 110–122. URL: https://pravoua.com.ua/uk/store/pravoukr/pravo_2018_3.
7. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 грудня 2016 року № 1798-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 7-8. Ст.50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text>.
8. Андрій Матат. Пропорційність при застосуванні до судді дисциплінарного стягнення. Публікація від 15.09.2021 року видання ЛІГА.net. URL: https://blog.liga.net/user/amatat/article/41292_ (дата звернення – 20.12.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.01.2026

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації: 5.03.2026

© Халаджи О.В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0